

Проект

вноситься народними депутатами України

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до Закону України "Про бібліотеки і бібліотечну справу"

Верховна Рада України **постановляє:**

Внести зміни до Закону України "Про бібліотеки і бібліотечну справу", виклавши його в такій редакції:

"ЗАКОН УКРАЇНИ

Про бібліотеки і бібліотечну справу

Цей Закон визначає статус бібліотек, правові та організаційні засади їх діяльності, регулює основні засади бібліотечної справи.

Закон гарантує право на вільний доступ до інформації, знань, залучення до цінностей національної та світової культури, науки та освіти, що зберігаються в бібліотеках.

Закон забезпечує правове регулювання відносин у суспільстві, спрямованих на підтримку бібліотек, як місць, що формують простір для культурного, освітнього та наукового розвитку людини та є важливою складовою популяризації читання.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

- 1) бібліографія - засоби ідентифікації, описування та впорядкування документів;
- 2) бібліотека - заклад (установа, організація) або його структурний підрозділ, що має упорядкований фонд документів, доступ до інших джерел інформації та головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів;
- 3) бібліотека-депозитарій - бібліотека, на яку покладена функція постійного зберігання бібліотечного фонду з метою звільнення фондів інших бібліотек регіону (галузі) від маловживаних документів;
- 4) бібліотечна послуга - результат діяльності бібліотеки із задоволення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних чи рекреаційних потреб користувачів;
- 5) бібліотечні ресурси - потенціал, який мають бібліотеки для здійснення своїх завдань, що складається з бібліотечного фонду, довідково-бібліографічного апарату, електронних баз даних, інших мережевих ресурсів, матеріально-технічної бази, фінансових ресурсів, кадрів;
- 6) бібліотечна система України - сукупність мереж бібліотек різних видів, пов'язаних взаємодією і взаємовикористанням бібліотечних ресурсів;
- 7) бібліотечна справа - сфера інформаційної, культурної, освітньої діяльності суспільства, що включає створення і розвиток мереж бібліотек, формування та збереження бібліотечних фондів, організацію обслуговування користувачів бібліотек, підготовку бібліотечних кадрів, наукове та методичне забезпечення розвитку бібліотек;

- 8) бібліотечне обслуговування - діяльність бібліотеки з надання бібліотечних послуг;
 - 9) бібліотечний пункт - підрозділ бібліотеки, що функціонує декілька годин на тиждень та визначений для обслуговування нечисельних груп користувачів поза приміщенням бібліотеки;
 - 10) бібліотечний фонд - упорядковане зібрання документів на різних носіях інформації, що зберігається в бібліотеці та/або надається бібліотекою в користування;
 - 11) документ - матеріальна форма одержання, зберігання, використання і поширення інформації, зафіксованої на різних носіях;
 - 12) депонування - форма збору та розповсюдження документа, що полягає в його зберіганні в спеціально визначеному центрі, з обов'язковим інформуванням про депонований документ, з метою надання документа або його копії споживачам інформації для використання;
 - 13) електронна база даних - впорядкована сукупність інформації, подана у формі, придатній для автоматичного опрацювання та призначена для оперативного задоволення інформаційних запитів користувачів;
 - 14) електронний документ - документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних;
 - 15) книжкова пам'ятка - рукописна книга, друковане видання або колекція таких документів, які є визначною духовною і матеріальною цінністю та мають особливе історичне, наукове, культурне значення;
 - 16) користувач бібліотеки - фізична чи юридична особа, яка звертається до послуг бібліотеки безпосередньо або дистанційно з використанням різних інформаційних технологій;
 - 17) міжбібліотечний абонемент - форма бібліотечного обслуговування, заснована на взаємному використанні бібліотечних фондів і довідково-пошукового апарату бібліотек;
 - 18) національна бібліографія - вид бібліографії, що забезпечує облік документів, створених або виданих певною нацією на її етнічній території, а також документів, які створені або видані за територіальними межами її суцільного проживання, але пов'язані з нею змістом, мовою, походженням авторів;
 - 19) нестационарне бібліотечне обслуговування - надання бібліотечних послуг поза приміщенням бібліотеки з використанням пересувних бібліотек, бібліотечних пунктів та інших форм роботи;
 - 20) пересувна бібліотека - підрозділ публічної бібліотеки, що використовує спеціальні засоби пересування для надання бібліотечних послуг тим користувачам, які внаслідок віддаленості не мають доступу до бібліотек за місцем їх розташування;
 - 21) публічна бібліотека - загальнодоступна бібліотека з універсальним фондом, яка обслуговує переважно населення певної території і утримується, як правило, за рахунок бюджетних коштів;
 - 22) обмінний бібліотечний фонд - відособлена частина бібліотечного фонду, яка використовується для документообміну або безкоштовної передачі;
 - 23) спеціалізована бібліотека - публічна бібліотека, що призначена для обслуговування певної категорії користувачів (діти, юнацтво, особи з вадами зору тощо);
 - 24) спеціальна бібліотека - бібліотека, яка задовольняє професійні (наукові, виробничі, навчальні) інформаційні потреби певної категорії користувачів.
2. Інші терміни у цьому Законі вживаються у значеннях, визначених законодавчими та нормативними актами України.

Стаття 2. Законодавство України про бібліотеки і бібліотечну справу

1. Законодавство України про бібліотеки і бібліотечну справу ґрунтується на Конституції України і складається з цього Закону, спеціальних законів, інших актів законодавства у сфері бібліотечної справи та міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку.
2. Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться в законодавстві України про бібліотеки і бібліотечну справу, то застосовуються правила міжнародного договору.

Стаття 3. Сфера дії Закону

1. Дія цього Закону поширюється на бібліотеки усіх форм власності та підпорядкування і організацію бібліотечної справи.

Розділ II

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ. УПРАВЛІННЯ БІБЛІОТЕЧНОЮ СПРАВОЮ

Стаття 4. Державна політика у сфері бібліотечної справи

1. Основою державної політики в сфері бібліотечної справи є забезпечення прав громадян на бібліотечне обслуговування, загальну доступність до інформації та культурних благ, що збираються, зберігаються та надаються в тимчасове користування бібліотеками.
2. Держава забезпечує безоплатний доступ до інформації та культурних благ, що збираються та зберігаються бібліотеками, шляхом:
 - розроблення та реалізації державних програм у сфері бібліотечної справи;
 - широкого використання інформаційних технологій у сфері бібліотечної справи, у тому числі впровадження автоматизованих бібліотечних інформаційних систем, створення та підтримки Національної електронної бібліотеки України;
 - розвитку мереж публічних та спеціальних бібліотек;
 - вдосконалення бібліотечного обслуговування осіб, які потребують особливого соціального захисту та підтримки, у тому числі дітей, юнацтва, осіб з інвалідністю, осіб літнього віку, тимчасово переміщених осіб.
3. Державну політику у сфері бібліотечної справи визначає Верховна Рада України, а реалізують Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері культури, інші центральні органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.
4. Державна політика у сфері бібліотечної справи формується і реалізується на основі наукових досліджень, вітчизняного та іноземного досвіду з урахуванням аналітики, прогнозів, статистичних даних.

Стаття 5. Державне управління бібліотечною справою

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері культури у межах своїх повноважень:
 - забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бібліотечної справи;
 - здійснює збирання та використання статистичної інформації (адміністративних даних), що стосуються бібліотек;
 - здійснює організаційно-методичне керівництво, сприяє розвитку сучасної інфраструктури бібліотечної справи;

формує окремі завдання (проекти) інформатизації у сфері бібліотечної справи;
здійснює керівництво бібліотеками, що перебувають у сфері його управління;
здійснює контроль за діяльністю бібліотек, заснованих на державній та комунальній формах власності, збереження ними бібліотечного фонду;
організовує проведення наукових досліджень у сфері бібліотечної справи;
здійснює інші повноваження, визначені законодавством.

2. Інші центральні органи виконавчої влади, Національна академія наук України та галузеві академії наук, органи місцевого самоврядування, які мають у своєму підпорядкуванні бібліотеки, забезпечують координацію їх діяльності з бібліотеками, що перебувають у сфері управління центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері культури.

Розділ III

БІБЛІОТЕЧНА СИСТЕМА УКРАЇНИ

Стаття 6. Основи організації та функціонування бібліотечної системи України

1. Бібліотечна система України функціонує на основі координації у формуванні і використанні бібліотечних ресурсів, а також організації науково-дослідної, бібліографічної та методичної роботи.

2. Для більш повного задоволення потреб користувачів бібліотек в інформації, раціонального використання бібліотечних ресурсів органи державної влади, Національна академія наук України та галузеві академії наук, органи місцевого самоврядування стимулюють взаємодію бібліотек різних мереж та форм власності і створюють умови для розвитку міжбібліотечного абонементу, депозитаріїв, зведених каталогів, баз даних тощо.

3. Забезпечення взаємодії бібліотек різних видів покладається:

на загальнодержавному рівні - на національні та державні бібліотеки;

в Автономній Республіці Крим - на Республіканську універсальну наукову бібліотеку імені І. Франка;

на обласному рівні - на обласні універсальні наукові бібліотеки;

на районному рівні - на публічні бібліотеки, що знаходяться в адміністративних центрах районів.

4. За рішенням обласних рад питання координації питань бібліотечного обслуговування відповідних категорій населення може покладатися на обласні бібліотеки для дітей та юнацтва.

Стаття 7. Види бібліотек

1. За формами власності та значенням бібліотеки поділяються на:

національні та державні, засновані центральними органами виконавчої влади, Національною академією наук України та галузевими академіями наук;

комунальні (обласні, районні, районні у містах, міські, селищні, сільські), засновані органами місцевого самоврядування;

бібліотеки-структурні підрозділи підприємств, установ, організацій усіх форм власності, органів державної влади, місцевого самоврядування, військових частин тощо;

бібліотеки громадських об'єднань;

приватні бібліотеки, засновані фізичними особами та юридичними особами приватного права;

бібліотеки, засновані міжнародними організаціями.

2. За суспільним призначенням бібліотеки поділяються на:
публічні, у тому числі спеціалізовані;
спеціальні.

Стаття 8. Національна бібліотека

1. Національна бібліотека є провідним культурним, просвітницьким, науково-інформаційним державним закладом.

2. Національна бібліотека виконує наступні основні завдання:

бере участь у формуванні державної політики у сфері бібліотечної справи та її реалізації;
формує, зберігає та надає у користування фонд вітчизняних документів на основі принципів вичерпної повноти та постійного зберігання, а іноземних документів - вибірково, надаючи перевагу науково значущим та екстеріоричі;

бере участь у формуванні національної бібліографії;

реалізує загальнодержавні бібліотечні проекти (електронні бібліотеки, зведені каталоги, інші бази даних тощо);

здійснює методичний вплив на мережі бібліотек, координує їх діяльність;

організовує заходи із підвищення кваліфікації працівників бібліотек;

проводить загальнодержавні наукові дослідження у сфері бібліотечної справи;

здійснює міжнародну діяльність у сфері бібліотечної справи.

3. Бібліотечний фонд національної бібліотеки є культурним надбанням Українського народу та перебуває під охороною держави.

4. Національна бібліотека отримує обов'язковий примірник документів у відповідно до законодавства.

5. Державна власність, що перебуває у користуванні (оперативному управлінні) національної бібліотеки (будівлі, земельні ділянки тощо), не може відчужуватися, передаватися іншим юридичним чи фізичним особам.

6. Загальнодержавне спрямування діяльності національної бібліотеки забезпечується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері культури.

7. Фінансування діяльності національної бібліотеки здійснюється із державного бюджету України в обсязі, необхідному для виконання нею завдань, визначених цим Законом. Працівникам національної бібліотеки встановлюються підвищені посадові оклади, заохочувальні та інші виплати відповідно до законодавства.

8. Статус національної надається відповідно до законодавства державній бібліотеці, яка виконує завдання, визначені частиною другою цієї статті.

Стаття 9. Державна бібліотека

1. Державна бібліотека координує діяльність бібліотек відповідної мережі та здійснює на них методичний вплив.

2. Державна бібліотека виконує наступні основні завдання:

формує, зберігає та надає у користування бібліотечний фонд (універсальний, галузевий або призначений для певної категорії користувачів);

бере участь у формуванні національної бібліографії;

реалізує галузеві бібліотечні проекти (електронні бібліотеки, зведені каталоги, інші бази даних тощо);

організовує заходи із підвищення кваліфікації працівників бібліотек;

проводить наукові дослідження у сфері бібліотечної справи;

здійснює міжнародну діяльність у сфері бібліотечної справи.

3. Бібліотечний фонд державної бібліотеки формується відповідно до її завдань, є культурним надбанням Українського народу та перебуває під охороною держави.

4. Державна бібліотека має право на одержання обов'язкового примірника документів відповідно до законодавства.

5. Державна бібліотека фінансується за рахунок коштів державного бюджету України у обсягах, необхідних для виконання нею основних завдань, визначених частиною другою цієї статті.

Стаття 10. Публічні бібліотеки

1. Публічні бібліотеки забезпечують бібліотечне обслуговування на відповідній території. Зона обслуговування конкретної публічної бібліотеки може розповсюджуватися на окремий населений пункт, його частину або кілька населених пунктів.

2. Функціонування публічних бібліотек забезпечується органами місцевого самоврядування відповідно до Державних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні, які затверджуються Кабінетом Міністрів України.

3. У кожній територіальній громаді функціонує публічна бібліотека, яка має відокремлені структурні підрозділи (філії), у тому числі спеціалізовані для дітей та юнацтва.

4. Публічні бібліотеки повинні бути доступними для усіх категорій населення. Час роботи конкретної публічної бібліотеки не повинен повністю збігатися з часом роботи основної частини населення території, що обслуговує бібліотека.

5. У населених пунктах чи житлових масивах, де публічні бібліотеки відсутні, бібліотечне обслуговування населення здійснюється за допомогою нестационарних форм.

6. Фонди публічних бібліотек є універсальними, містять актуальні документи, у тому числі електронні (художня, популярна, довідкова література тощо), та повинні постійно оновлюватися.

7. Публічні бібліотеки виконують наступні основні завдання:

популяризують читання;

формують і розвивають навички читання у дітей, починаючи з раннього віку;

надають підтримку формальній, неформальній та інформальній освіті;

створюють умови для творчого розвитку особистості;

популяризують здобутки мистецтва, науки і техніки, інновації;

забезпечують доступ до культурного продукту;

сприяють розвитку культурного діалогу та різноманіття;

провадять краєзнавчу діяльність, спрямовану на збереження нематеріальної культурної спадщини, історії відповідної території;

організують змістовне дозвілля;

забезпечують доступ до інформації;

сприяють формуванню навичок комп'ютерної та інформаційної грамотності.

8. Основні послуги публічних бібліотек, у тому числі надання доступу до мережі Інтернет, повинні бути безоплатними.

9. Публічні бібліотеки фінансуються із відповідних місцевих бюджетів у обсягах, необхідних для виконання їх основних завдань, визначених частиною сьомою цієї статті.

Стаття 11. Обласні універсальні наукові бібліотеки

1. Обласні універсальні наукові бібліотеки є головними публічними бібліотеками відповідних регіонів.

2. Обласні універсальні наукові бібліотеки у межах відповідного регіону виконують наступні основні завдання:

формують, зберігають та надають у користування найбільш повні бібліотечні фонди;

здійснюють бібліографічну діяльність;

координують діяльність та здійснюють методичний вплив на бібліотеки;

організовує заходи із підвищення кваліфікації працівників бібліотек;

реалізують бібліотечні проекти (електронні бібліотеки, зведені каталоги, інші бази даних тощо);

провадять краєзнавчу діяльність;

беруть участь у загальнодержавних та організують проведення регіональних наукових досліджень у сфері бібліотечної справи;

можуть здійснювати міжнародну діяльність у сфері бібліотечної справи;

виконують інші завдання, зокрема, визначені частиною сьомою статті 10 цього Закону.

3. Обласні універсальні наукові бібліотеки функціонують у кожному обласному центрі. У Автономній Республіці Крим - республіканська, а у містах Києві та Севастополі - міські з такими ж функціями.

4. Обласні універсальні наукові бібліотеки фінансуються із відповідних обласних бюджетів (бюджетів міст Києва, Севастополя) у обсягах, необхідних для виконання їх основних завдань, визначених частиною другою цієї статті.

5. Обласні універсальні наукові бібліотеки мають право на одержання обов'язкового примірника документів відповідно до законодавства.

Стаття 12. Спеціальні бібліотеки

1. Спеціальні бібліотеки (бібліотеки Національної академії наук України, галузевих академій наук, науково-дослідних інститутів, закладів освіти, інших підприємств, установ та організацій) здійснюють свою діяльність відповідно до завдань, визначених їх засновниками.

2. Спеціальні бібліотеки можуть здійснювати методичний вплив на інші бібліотеки у своїй галузі, мережі.

3. Спеціальні бібліотеки функціонують відповідно до законодавства у відповідній сфері із урахуванням норм цього Закону.

Розділ IV

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК

Стаття 13. Створення бібліотек

1. Бібліотеки створюються з урахуванням соціально-економічних, національних, культурно-освітніх і виробничих потреб суспільства.

2. Публічні бібліотеки створюються відповідно до Державних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні.

3. Бібліотеки можуть створюватися на основі усіх форм власності, передбачених законами України. Засновниками бібліотек можуть бути органи державної влади, органи місцевого самоврядування, громадські об'єднання, фізичні та юридичні особи, у тому числі іноземні, відповідно до законодавства.
4. Бібліотека набуває статусу юридичної особи з моменту її державної реєстрації. Бібліотека, яка є структурним підрозділом підприємства, установи або організації не має статусу юридичної особи.
5. Бібліотека, яка є юридичною особою, діє на підставі статуту, що затверджується її засновником (засновниками). У статуті бібліотеки визначаються її статус, форма власності, джерела фінансування, види діяльності, основні функції.
6. Бібліотека, що не має статусу юридичної особи, функціонує на підставі положення.
7. Примірні положення про публічну, обласну універсальну наукову, обласну бібліотеку для дітей та юнацтва затверджує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері культури.

Стаття 14. Реорганізація та ліквідація бібліотек

1. Реорганізація та ліквідація бібліотек здійснюється за рішенням засновника або суду відповідно до законодавства.
2. Реорганізація та ліквідація національних і державних бібліотек здійснюється за рішенням Кабінету Міністрів України.
3. Рішення про реорганізацію чи ліквідацію комунальних бібліотек (міських, сільських, селищних) приймається відповідним органом місцевого самоврядування в разі, якщо воно не суперечить Державним соціальним нормативам забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні, та з врахуванням думки населення відповідної територіальної громади і позиції центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері культури.
4. Орган місцевого самоврядування не пізніше ніж за місяць до прийняття відповідного рішення зобов'язаний розмістити в мережі Інтернет та/або місцевих друкованих засобах масової інформації та надіслати центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері культури, повідомлення про наміри реорганізації чи ліквідації публічної бібліотеки (у тому числі її приєднання до іншого підприємства, установи, організації).
5. Форму повідомлення про наміри реорганізації чи ліквідації публічної бібліотеки затверджує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері культури.
6. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері культури, протягом двох тижнів із дати отримання повідомлення, інформує орган місцевого самоврядування про свою позицію щодо реорганізації чи ліквідації публічної бібліотеки.
7. У разі ліквідації чи приватизації державних або комунальних підприємств, установ, організацій, у складі яких перебувають бібліотеки, бібліотечні фонди та майно, необхідне для діяльності бібліотеки, передаються до бібліотек, що є у державній або комунальній власності, згідно з рішенням відповідних органів державної влади або органів місцевого самоврядування.
8. У разі відчуження будівель, споруд, приміщень, в яких розміщені бібліотеки, що є у державній або комунальній власності, та відмови нового власника надавати в користування займані

бібліотеками будівлі, споруди, приміщення органи, що приймають рішення про відчуження цих будівель, споруд, приміщень, забезпечують бібліотеки будівлями, спорудами, приміщеннями, збудованими за спеціальними проектами, або іншими не меншими за площею упорядкованими приміщеннями, що відповідають умовам обслуговування користувачів бібліотек і зберігання бібліотечних фондів.

Стаття 15. Обов'язки бібліотек

1. Бібліотеки своєю діяльністю забезпечують реалізацію прав громадян на бібліотечне обслуговування, встановлених цим Законом.
2. Бібліотеки обслуговують користувачів відповідно до правил користування бібліотекою, розробленими на основі примірних правил, затверджених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері культури.
3. Бібліотеки забезпечують захист персональних даних користувачів відповідно до законодавства.
4. Використання бібліотеками відомостей про інтереси користувачів із будь-якою метою, крім наукової, без їх згоди не допускається.
5. Бібліотеки зобов'язані звітувати про свою діяльність відповідно до законодавства. Звітування бібліотек перед громадськістю здійснюється у встановленому їх власниками (засновниками) порядку.
6. Бібліотеки, незалежно від форм власності та підпорядкування, зобов'язані виконувати відповідні норми та правила в сфері бібліотечної справи, встановлені відповідно до законодавства Кабінетом Міністрів України та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері культури.

Стаття 16. Права бібліотек

1. Бібліотеки в порядку, передбаченому їх статутами, мають право відповідно до законодавства самостійно:
 - визначати зміст, напрями та форми своєї діяльності;
 - здійснювати господарську діяльність, відкривати в порядку, визначеному законодавством, рахунки в установах банків (структурних підрозділах Державної казначейської служби України), у тому числі валютні;
 - встановлювати перелік платних послуг;
 - здійснювати видання методичних, бібліографічних, довідкових та інших матеріалів;
 - визначати джерела комплектування своїх фондів;
 - встановлювати пільги для окремих категорій користувачів бібліотеки;
 - визначати при наданні користувачам бібліотеки документів розмір коштів, що передаються бібліотеці як забезпечення виконання зобов'язань щодо повернення одержаних у бібліотеці документів, у випадках, передбачених правилами користування бібліотеками;
 - визначати види та розміри компенсації шкоди, заподіяної користувачами бібліотек, у тому числі пені за порушення термінів користування документами;
 - визначати умови використання бібліотечних фондів;
 - вилучати та реалізовувати документи із своїх фондів;
 - здійснювати співробітництво з бібліотеками та іншими установами і організаціями іноземних держав, вести міжнародний документообмін, бути членом міжнародних організацій, брати участь у реалізації державних і регіональних програм у межах своєї компетенції;

здійснювати іншу діяльність, спрямовану на виконання статутних завдань.

2. Бібліотеки можуть надавати платні послуги відповідно до законодавства.

Стаття 17. Права громадян, підприємств, установ і організацій на бібліотечне обслуговування

1. Громадяни України незалежно від статі, віку, національності, освіти, соціального походження, політичних та релігійних переконань, місця проживання мають право на бібліотечне обслуговування, яке може бути у формі:

абонементу (у тому числі міжбібліотечного);

системи читальних залів;

дистанційного обслуговування із використанням інформаційних технологій;

нестационарного обслуговування.

2. Права громадян України, підприємств, установ і організацій на бібліотечне обслуговування забезпечуються створенням мережі публічних бібліотек, безкоштовністю їх основних послуг.

3. Іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими ж правами на бібліотечне обслуговування, що і громадяни України.

Стаття 18. Права та обов'язки користувачів бібліотек

1. Надання послуг користувачам здійснюється з додержанням вимог щодо забезпечення збереження бібліотечних фондів та іншого майна бібліотек.

2. Бібліотеки державної та комунальної форм власності забезпечують користувачам безоплатно надання:

повної інформації про склад бібліотечних фондів через систему довідково-бібліографічного апарату;

консультаційної допомоги в пошуку та виборі джерел інформації;

у тимчасове користування документів із бібліотечних фондів через абонемент чи читальні зали; документів через міжбібліотечний абонемент (без врахування вартості пересилання документів); доступу до інформаційних ресурсів мережі Інтернет;

можливості участі у просвітницьких заходах бібліотеки, зокрема із популяризації книги та читання; заняттях із формування навичок комп'ютерної та інформаційної грамотності тощо.

3. Користувачі бібліотек із вадами зору мають право на одержання документів на спеціальних носіях інформації через мережу спеціалізованих та інших публічних бібліотек.

4. Інші користувачі з особливими потребами мають право на створення у публічних бібліотеках належних умов для забезпечення своїх інформаційних потреб.

5. Користувачі бібліотек дитячого та юнацького віку мають право на бібліотечне обслуговування у спеціалізованих та інших публічних бібліотеках.

6. Користувачі бібліотек зобов'язані:

дотримуватися правил користування бібліотеками;

замінювати втрачені (пошкоджені) документи, одержані з фондів бібліотек, рівноцінними або відшкодувати їх ринкову вартість у розмірах, встановлених бібліотекою.

Стаття 19. Піклувальна рада бібліотеки

1. Власник (засновник) може утворити піклувальну раду бібліотеки як дорадчий колегіальний орган, основним завданням якої є сприяння розвитку бібліотеки.

2. Піклувальна рада бібліотеки функціонує на громадських засадах.

3. Примірне положення про піклувальну раду бібліотеки затверджує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері культури.

Розділ V

БІБЛІОТЕЧНІ РЕСУРСИ

Стаття 20. Бібліотечний фонд

1. Бібліотечний фонд формується як упорядковане зібрання документів на різних носіях інформації відповідно до призначення, складу користувачів та виду бібліотеки.

2. Бібліотечний фонд за змістом може бути універсальним, галузевим, міжгалузевим.

3. Державний бібліотечний фонд України складається з фондів бібліотек державної і комунальної форм власності, взаємопов'язаних системою депозитарного зберігання, взаємовикористання фондів і відображає науковий, культурний, інформаційний потенціал суспільства.

Стаття 21. Обмінний бібліотечний фонд

1. Бібліотека для організації використання документів може створити обмінний бібліотечний фонд.

2. Обмінний бібліотечний фонд виокремлюється і не використовується для обслуговування користувачів.

3. Використання документів через обмінний бібліотечний фонд здійснюється шляхом обміну документами між бібліотеками; безкоштовної передачі документів бібліотекам, іншим організаціям із метою популяризації читання.

4. У обмінний бібліотечний фонд включаються документи:

дублетні, непрофільні та маловживані, які були вилучені з фонду бібліотеки;

видані бібліотекою методичні, бібліографічні, довідкові, інші матеріали і призначені для поширення серед інших бібліотек;

отримані безоплатно від фізичних та юридичних осіб для розповсюдження.

Стаття 22. Комплектування бібліотечного фонду

1. Комплектування бібліотечного фонду бібліотеками здійснюється шляхом:

отримання обов'язкового примірника документів відповідно до законодавства;

отримання документів, що випускаються або закупаються за відповідними державними та місцевими (бюджетними) програмами;

купівлі документів;

документообміну;

отримання документів у дарунок;

депонування;

створення документів, у тому числі електронних, у результаті провадження видавничої та іншої діяльності;

з інших джерел, не заборонених законодавством.

2. Маловживані, але цінні в науковому та художньому відношенні документи, передаються в бібліотеки-депозитарії.

Бібліотеками-депозитаріями є національні, державні, обласні універсальні наукові бібліотеки.

Стаття 23. Облік, зберігання та використання бібліотечного фонду

1. Облік державного бібліотечного фонду здійснюється відповідно до правил, затверджених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері культури, та встановлених стандартів, інших нормативних документів.
2. Власник (засновник) бібліотеки зобов'язаний забезпечувати належні матеріально-технічні умови для зберігання та використання бібліотечного фонду.
3. Вилучення з державного бібліотечного фонду документів, у тому числі зношених, тих, що втратили актуальність, наукову та виробничу цінність або які мають дефект, дублетних здійснюється відповідно до законодавства.
4. Вилучення документів із державного бібліотечного фонду за ідеологічними чи політичними мотивами забороняється.

Стаття 24. Книжкові пам'ятки

1. Книжкові пам'ятки поділяються на:
одиночні книжкові пам'ятки (рукописні книги чи примірники друкованих видань, у тому числі періодичних);
книжкові пам'ятки-колекції (колекція документів, яка може розглядатися як книжкова пам'ятка лише в сукупності, виходячи з ознак свого походження).
2. Книжкові пам'ятки підлягають внесенню до Державного реєстру книжкових пам'яток відповідно до порядку, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері культури.
3. Для книжкових пам'яток бібліотекою встановлюється окремий режим охорони, зберігання та використання.
4. Бібліотеки, незалежно від форм власності, що мають у своїх фондах книжкові пам'ятки, забезпечують їх належне зберігання і несуть відповідальність за їх облік, включення до Державного реєстру книжкових пам'яток.
5. У разі, якщо бібліотека не забезпечує необхідні умови для зберігання та використання книжкових пам'яток, які є складовою державного бібліотечного фонду, вони можуть бути передані іншим бібліотекам відповідно до законодавства.
6. Бібліотеки, незалежно від форм власності, не мають права вилучати книжкові пам'ятки із бібліотечного фонду, крім випадків документообміну відповідно до законодавства. Зношені книжкові пам'ятки підлягають консервуванню.
7. Бібліотека зобов'язана створити електронні копії книжкових пам'яток.

Стаття 25. Національна електронна бібліотека України

1. Національна електронна бібліотека України є комплексною інформаційною системою, яка містить електронні копії друкованих видань, аудіовізуальних документів.
2. Національна електронна бібліотека України складається з універсального фонду електронних документів, каталогу на фонд електронних документів, комплексу апаратно-програмних засобів.
3. До фонду електронних документів Національної електронної бібліотеки України включаються:
електронні копії книжкових пам'яток - в обов'язковому порядку;
електронні копії друкованих видань, аудіовізуальних документів, які не охороняються авторським правом або перейшли у суспільне надбання та мають наукову, історичну, художню цінність;
електронні копії друкованих видань, аудіовізуальних документів, які охороняють авторським правом - відповідно до договорів із правовласниками.

4. Відкритий доступ до Національної електронної бібліотеки України надається через мережу Інтернет.

5. Національна електронна бібліотека України формується відповідно до положення, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

6. Адміністрування Національної електронної бібліотеки України здійснюється національною бібліотекою, відповідно до рішення центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері культури.

Стаття 26. Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки, електронні бази даних

1. Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки включає:

довідково-бібліографічний фонд, що формується з нормативних, довідкових та бібліографічних видань;

систему каталогів і картотек.

2. Довідково-бібліографічний апарат бібліотек може створюватися як на традиційних, так і електронних носіях.

3. Електронні бази даних (у тому числі електронні каталоги) можуть формуватися бібліотекою як самостійно, так і на корпоративних засадах із іншими бібліотеками, а також придбаватися.

4. Каталоги, у тому числі електронні, та картотеки повинні відображати весь фонд бібліотеки та бути у відкритому доступі, у тому числі через мережу Інтернет.

Розділ VI

ФІНАНСУВАННЯ, МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА МАЙНОВІ ПРАВА БІБЛІОТЕК

Стаття 27. Фінансування бібліотек

1. Основними джерелами фінансування бібліотек державної і комунальної форм власності є кошти державного та місцевих бюджетів відповідно до законодавства.

2. Фінансування бібліотек повинне здійснювати у обсягах, що забезпечують ними виконання своїх основних завдань.

3. Бібліотеки визнаються неприбутковими організаціями відповідно до законодавства.

Стаття 28. Матеріально-технічне забезпечення бібліотек

1. Забезпечення бібліотек будівлями, спорудами, приміщеннями, збудованими за спеціальними проектами, або іншими упорядкованими приміщеннями, що відповідають умовам обслуговування користувачів бібліотек, зберігання бібліотечних фондів, відповідними засобами механізації та автоматизації бібліотечних процесів, комп'ютерною, розмножувальною технікою, іншим обладнанням та транспортом здійснюється їх власником (засновником).

2. Забороняється переміщення бібліотек без надання рівноцінного упорядкованого приміщення для обслуговування користувачів бібліотеки, роботи працівників, зберігання бібліотечних фондів.

Стаття 29. Майнові права бібліотек

1. Держава гарантує захист майнових прав бібліотек усіх форм власності.

2. Бібліотечний фонд, будівлі, споруди, приміщення, обладнання та інше майно, що є державною або комунальною власністю та передане засновником бібліотекам державної і комунальної форм власності, належить їм на праві оперативного управління.

Розділ VII

СОЦІАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ПРАЦІВНИКАМ БІБЛІОТЕК

Стаття 30. Професійна освіта, атестація та підвищення кваліфікації бібліотечних працівників

1. Професійна освіта у галузі бібліотечної справи забезпечується відповідно до законодавства.
2. Працівники бібліотек можуть підлягати періодичній атестації відповідно до законодавства.
3. Підвищення кваліфікації працівників бібліотек забезпечується засновником (власником) бібліотек відповідно до законодавства.

Стаття 31. Соціальні гарантії працівникам бібліотек

1. На працівників бібліотек, незалежно від форм власності та статусу бібліотеки, поширюються гарантії, встановлені законодавством про працю, соціальне страхування, пенсійне забезпечення.
2. Працівникам бібліотек, які працюють у селах і селищах міського типу, а також пенсіонерам, які раніше працювали у бібліотеках у цих населених пунктах і проживають у них, держава відповідно до законодавства забезпечує безоплатне користування житлом з опаленням і освітленням відповідно до законодавства.
3. Працівникам бібліотек встановлюються надбавки, у тому числі за особливі умови праці.
4. Працівникам бібліотек виплачується матеріальна допомога на оздоровлення при наданні щорічної відпустки у розмірі посадового окладу, грошова винагорода за сумлінну працю та зразкове виконання трудових обов'язків, а також матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань та доплата за вислугу років у розмірах та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України.
5. Підприємства, установи та організації за рахунок власних коштів можуть в колективних договорах встановлювати працівникам бібліотек додаткові пільги.

Розділ VIII

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ

Стаття 32. Міжнародне співробітництво у сфері бібліотечної справи

1. Держава сприяє розширенню міжнародного співробітництва в бібліотечній справі.
2. Головними напрямками міжнародного співробітництва в бібліотечній справі є:
 - проведення спільних наукових досліджень;
 - реалізація спільних проектів;
 - організація міжнародних конференцій, симпозіумів, конгресів та інших заходів;
 - участь у роботі міжнародних організацій;
 - документообмін;
 - спільна видавнича діяльність.
3. Бібліотеки зі статусом юридичної особи мають право укладати договори про співробітництво з бібліотеками інших держав відповідно до законодавства.

Розділ IX
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО
БІБЛІОТЕЧНУ СПРАВУ

Стаття 33. Відповідальність за порушення законодавства про
бібліотечну справу

1. Особи, винні в порушенні законодавства про бібліотечну справу, несуть відповідальність відповідно до законодавства.

Розділ X
ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності протягом трьох місяців з дня його опублікування.
2. До приведення законів України, інших нормативно-правових актів у відповідність із нормами цього Закону вони діють у частині, що не суперечить цьому Закону.
3. Кабінету Міністрів України протягом трьох місяців з дня опублікування Закону: підготувати та подати до Верховної Ради України пропозиції про внесення змін до законів України, що впливають із цього Закону; розробити та привести у відповідність із цим Законом свої нормативно-правові акти; забезпечити перегляд іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.
4. В абзаці 6 частини першої статті 8¹ Закону України "Про державну підтримку книговидавничої справи" слово "об'єднаних" виключити.

**Голова Верховної Ради
України**

Д. РАЗУМКОВ